

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Ministro Ecclesiae, Sermones III. in solennibus cœtibus ecclesiastarum urbis & agri Tigurini

Werdmüller, Otto

Tigvri, 1551

VD16 W 1983

Sermo I. De Ministro Ecclesiæ, In Solenni cœtu ecclesiastaru[m] urbis &
agri Tigurini habitus, Ianuarij XXVIII. Anno M. D. XLIX.

urn:nbn:de:hbz:466:1-35649

3

SERMO I. DE MINI

STRO ECCLESIAE, IN SO-
lenni cœtu ecclesiastarū urbis & agri Tigu-
rini habitus, Ianuarij XXVIII.

Anno M. D. XLIX.

BS QVE dubio mirum uidetur
uobis, patres & præceptores hono-
randi, ac fratres in domino dilecti,
quanam fretus eruditione seu existi-
matione uerba facere audeam in tanta frequentia
prudentissimorum uirorum. Equidem uirium mearū
imbecillitatem agnosco, ac ingenue fateor, quod mihi
sit curta suppellex: ideoq; potius tacendum quàm di-
cendum in hac honestissima corona iudicasset. Quo-
niam uero munus hoc ab ijs est impositum, quibus re-
fragari minime licet: institui sermonem non de ludi-
cris aut inanibus rebus, sed de omnium nostrum offi-
cio, cum primis necessario. Id antea quidem sepe
pro dignitate à doctiss. uiris explicatum, sepius tamē
propter amplitudinem negotij repetendum, et in con-
spectu tenendum, si unquam aliàs, hoc uel maxime
deplorato tempore, ut quia parum proficit uerbi diui-
ni prædicatio, & omnis generis malitia inualuit, nos
ea fide prouinciam nostram obeamus, ne quisquam

ECCLESIAST. LVMEN.

uel inscitia uel negligentia nostra perire uideatur. Cū igitur nec impudētia nec ingenij fiducia partes dicendi sumpserim, sed obtemperandi studio in hunc ecclesiasticum coetum produci me passus sim: pium sane conatum (spero) nequaquam improbabitis, praesertim de omnium nostrum functione differentis. *Sacrae* literae de officio ministrorum ecclesiae uarijs modis erudiunt, praecipis & exemplis, aperte, & figurate. Breuiter enim et perspicue diuus Paulus omnem rem summam perstringens 1. ad Corinthios 14. scribit, *Qui prophetat, hominibus loquitur adificatione & exhortationem & consolationem.* Nec desunt exempla utriusq; testamenti illustria, ad imitandum nobis omnibus à spiritu sancto proposita. Accedunt multae figurae & collationes, quibus magna cum gratia & elegantia totum ministerium adumbratur: haec partim à rebus animatis, partim inanimatis petuntur. Inanimatis, ut lumine, sale. Animatis & ratione praeditis, ut agricola, pastore, piscatore, patre, matre, praepotente, oeconomo, medico, architecto, legato, uigile, imperatore. Quomodo autem ecclesiastica functio hisce similibus quasi oculis subiecta sit, quantum per temporis angustiam licuerit, perscrutari & explicare decreuimus.

*propositis sunt
utis rationis*

Concionatores dicuntur lumina.

NON incommode auspicamur à ecclesiastica similitudine.

tudine, quā Christus dominus ipsemet protulit Matt.
5. Apostolos adpellans lumina mundi. Si quis diligen-
ter eruat, quanta mysteria sub hoc inuolucro lateant,
deprehendet quā necessarium ac utile sit hoc mini-
sterium, quānam officia cum à doctoribus tum ab au-
ditoribus requirantur, & quorum culpa obstinati ho-
mines condemnentur. Primum enim cum mundus
indigeat luminibus, utiq; sua natura tenebricosus est.
Tenebræ significant cæcitatem mentis, ignorantiam dei,
falsam doctrinam, cultum idolorum, carnis cupidita-
tes, deniq; regnum diaboli. Quemadmodum in pro-
fundis tenebris plumbum, argentum, lapides, amici,
inimici non recte sine lumine discernuntur: ita nemo
hominum de diuina uoluntate sine uerbo dei ueram
notitiam parare potest. Etiam si quis oculorum acie
non destituatur, nihil tamen efficiet, externo lumine
orbatus: ita quamuis homo bonas habeat intentiones
de deo & cultu ipsius, nisi extrinsecus à deo illumina-
tus fuerit, procul à coelo aberrabit. Porro lumen
præcipue significat deum patrem, filium, et spiritum
sanctum, dei uerbum, dei gratiam. Etenim hæc natu-
ra sua lumen sunt, & illuminant, nec istam uim ac uir-
tutem aliunde acceperunt: sed denominatione quadam
apostoli et ecclesiastæ lumina dicuntur, uidelicet splen-
dorem diuine cognitionis à deo accipientes, & de

ECCLESIAST. LUMEN,

uerbo dei, quod lucerna pedum uocatur, testificantes:
 Luci non satis est ut ipsa sit lucida, sed tenebras pellit,
 lucem affert ac intuentibus monstrat quod sit aurum,
 quod argentum aut æs: ita apostoli sinceritate uitæ et
 doctrina prælucent, tenebras errorum & scelerum
 abigunt, Euangelio mentes illustrent, ut liquido cerna-
 tur quæ dei uoluntas, quæ uera iustitia, quæ uia salua-
 tis. Quemadmodum fures & latrones splendente
 lumine nihil audent rapere: ita dum ministri suo splen-
 dore populum illustrent, & munus concreditum fide-
 liter obeunt, tum hæretici tum alij spurci homines,
 unâ cum principe tenebrarum facilius arcentur. Lu-
 cis est insuper, excitare ad egregia opera, & mœstos
 aliqua uoluptate permulcere: idem planè conuenit do-
 ctoribus, ut tardius progredientes in uia domini, hor-
 tentur, ac urgeant: & perturbatos, euangelica luce
 consolentur & exhilarent. Sicut lucerna non ad hoc
 accenditur, ut occultetur, sed super candelabrum po-
 nitur, ut luceat omnibus in domo: ita apostoli, uelut in
 theatrum totius mundi omnibus nationibus expositi
 sunt. Sicut lux ipsa communis est hero, seruo, uir-
 ro, mulieri: ita doctor ecclesiæ neutrum sexum, nullâ
 ætatem, nullam conditionem hominum negligere de-
 bet, sed & pauperum rationem habere, pueros à pri-
 mis annis instituere, breuiter quoscunq; poterit, luce
 ueritatis

ueritatis illustrare. Ex eadem similitudine patet, quænam auditorem deceant. Qui lucem intueri uolet, necessario prius à sordibus purgat oculos, alioqui beneficio lucis minime fruetur: ita uitijis animæ sordidatus, frustra audiet concionantem, nisi uere cupiat à sordibus, hoc est à flagitijs, emundari. Quicumq; uero obstinate proposuit in tenebris suorum scelerum uersari, ægre fert arguentem ministrum, sicut ululæ et noctuæ lucem oderunt, & tenebras amant. Quod igitur magna multitudo hominum impingit, cadit, ruit in exitium, haud imputandum ministro doctrina & uita prælucenti, sed ijs qui oculos habent uel uitiosos, uel clausos in meridie, uel alioqui pertinaciter in cæcitate perire malunt. Illi demum culpam præstāt ecclesiæ doctores, & merito damnantur, quorum doctrina erroribus caligat, & quorū uita mundanis cupiditatibus offuscata est, adeo ut densissimis tenebris cum falsæ doctrinæ, tum improbæ uitæ, oculos subditorum excæcent magis quàm illuminent. Hactenus de lumine.

E O D E M cap. 5. Matthei, sal terræ qui & Sal. lumina mundi uocantur. Hæc allegoria peculiariter modum præscribit traducendis uitijis, & quantū damnū oriatur ex deprauato ministerio indicat, deinde cur prædicatio uerbi tot aduersarios experiatur.

ECCLESIAST. SAL.

Primum dominus inuuit terrã, id est genus mortalium, coram deo insipidum esse, & corruptioni sempiternæ obnoxium, ideoq; opus habere cœlesti gratia ueluti sale, quo condiatur & conseruetur. Quemadmodum enim salis natura est superfluos & noxios humores carniū siccare, acrimonia sua à putredine uindicare, denique cibos omnino sapidos reddere: ita ministrorum ecclesiæ munus est, doctrina legis & Euangelij carnales cupiditates hominum astringere, sceleratam uitam acriter erodere, à uitiorum putredine ac interitu liberare, ut cœlestis uitæ saporem acquirant, & immortalitatem consequantur. Cæterū ut sal modice cibus aspersus bene condit, & magnam saporis gratiam addit, nec est quicquã tam suaue quod absq; eo gustū delectet, sed nimium admixtus cibum reddit insipidissimum: ita doctores ecclesiæ condimentum esse decet, omniaq; cum iudicio agere, ne nimia acerbitalis affectatione doctrinam sua culpa reddant inuisam. E diuerso, si sal ipse saporem acoremq; amiserit, quo salietur, inquit Christus? Ut enim sale infatuato, nec quod salientum est, nec sal ipsum aliunde saliri potest: ita, si quorum est alios Euangelij prædicatione ad studium pietatis condire destituerint, hoc est, si iusta agendi dicendiq; acrimonia careant, duo damna sequuntur. Vnum, quod hu-

mana

mani generis insipientia & corruptio non Talmuth
Iudeorum, non Alcorano Mahomedis, non philoso-
phia Ethnicorum, non pontificio iure, non ullis
humanis traditionibus corrigi potest. Alterum,
quod sal infatuatus nequit aliquo condimento qua-
cumque ratione composito condiri, ut natiuam recipiat
uim ac energiam: hoc est, si ecclesiastæ infatuati fue-
rint, non possunt ulla discipline conditura emenda-
ri ac restitui. Id etiam testatur experientia. Sæpe
numero tentata est episcoporum & sacerdotum e-
mendatio, & ordinis ecclesiastici reformatio: sed
absque omni pudore clamant, Romanorum pontifi-
cum decreta, episcopos & clericos non debere cor-
rigi à laicis. Subiungit dominus, Sal infatuatus ad
nihil ualet ultra, nisi ut proijciatur foras & con-
culcetur ab hominibus. Ceteræ res etiamsi corrup-
tantur, adhuc tamen aliquem usum præbent, ue-
luti uinum, ubi in uappam uersum fuerit, uertitur
in acetum. Arbor ubi exaruerit, fit esca ignis.
Stramen ubi computruerit, agrorum stercorationi
confert. Sal uero, necessarium alioqui condimen-
tum, infatuatus, ne ad sterquilinum quidem ad im-
pinguandum agros accommodus est. Nam si quis
de sale admisceat, sterilitatem conciliat. Ideoq; in
plateas effunditur, pedibus conculcandus: simili-

ECCLESIAST. AGRIC.

ter doctores populi cum infatuati fuerint siue per
heresin, siue per ebrietatem, scortationem, adulte-
rium, auaritiam, superbiam, reputantur à Christo
prorsum inutiles, omni honore priuandi, & quorūuis
ludibrio obijciendi. Qui igitur inique ferunt ludi-
brio haberi, & ceu sordidos bubulcos reijci, huiusmo-
di condimentum ecclesie præstent, ne suo ipsorum me-
rito contemni uideantur. Alioqui doctrina pietatis
propter acrimoniam suam inuisa est putrescentibus
hominibus. Sicut enim dum stagno & paludi sal im-
mittitur, mox omnes ranæ concitantur: ita ministris
exigentibus mortificationem ac poenitentiam, molles
& delicati perstrepunt ac tumultuantur.

Albertus
de impres-
sionibus e-
lementorū.

Conclona-
tor est agri
cola.

DEINDE Matth. cap. 13. uerbum semini,
concionator seminanti, auditores agro comparan-
tur. Nam ut sub siliqua nobile granum tegitur, et sub
minuta tunicula tam miranda latet seminis uis: ita in
scripturæ uerbis ingentia diuinæ sapientiæ mysteria
recondita habentur. Item sicut ager neglectus ue-
pres et tribulos solet producere: ita mens hominis in-
cultæ, uitijs sua sponte inualescentibus uelut spinis ob-
ducitur. Sedulus autem agricola spinas euellit, pur-
gat arua, iungit boues, aptat aratrum, scindit terram,
semina iacit, occat, nihil officij sui prætermittit, tan-
dem expectat ut uideat campos uirentes, & impletâ
aream:

ECCLESIAST. AGRIC.

uentus, Et quamuis non semper respōdeat uoto pro-
 uentus, non tamen protinus ab agricolatione resilit,
 alioqui fame periremus omnes. Vt autem agricolatio
 per se non sufficit, nisi cœlum, quod terram ambit,
 imò potius qui cœlum gubernat opituletur & incre-
 mentum det: ita inaniter perstrepunt uerba absque
 interiori & diuina inspiratione, quam ardentibus
 precibus à deo flagitant pij. Iam quando ruricola se-
 getes uidet prouentu exuberantes, superiorum obli-
 uiscitur laborum & reliquum operæ maiori prom-
 ptitudine & gaudio peragit: ita profectus auditorum
 spiritualibus donis abundantium ministros exhilarat,
 atque ad maiorem concionandi sedulitatem excitat.
 Nec immerito laborum suorum fructum percipiunt,
 sicut & semen terræ mandatum, lucrum affert semina-
 nanti. E contrario, si agricola post annuos sudores
 spe sua excidit, siue propter aëris intemperiem, siue
 terræ sterilitatem, siue locustarum examen, siue ru-
 biginis uitium, uacuis manibus domum regreditur,
 & pœnitet illum laboris atque sumptus incassum
 exhausti. Nos uero ab hac solitudine liberi sumus.
 Nam licet proiecto spirituali semine, ob auditorum
 uel malitiam uel ignauiam, fructum haud capiamus,
 nihilominus tamen uana spe dimissos non frustratur
 dominus, imò copiosam in cœlis mercedem reposti-

tam habemus, qui concreditum talentum fideliter expendimus, & mandatum domini pro uirili consecimus.

I N eodem Euangelio secundum Matthæum, & Piscatorum piscandi allegoria usurpatur à domino uocante apostolos hisce uerbis, Sequamini me, & faciam uos pisces hominum. Pisces capiendi, sunt homines. Rete quo homines capiuntur, doctrina est Euangelij. Mare in quo piscandum, est præsens hoc seculum, multis tempestatibus obnoxium. Sicut rete non est abdendum in latebras, sed mittendum in mare, & integrum mittendum: ita Euangelica doctrina proponi debet integra. Væ illis, qui rete hoc uel scident uel neglexerunt, atque interea hamis & esculentis humanarum traditionum ad hanc piscationem non deputatis, utuntur. Quia dominus noster non dicit, Faciam uos pisces Iudæorum, phariseorum, plebeiorum: sed in genere ac simpliciter, Faciam uos pisces hominum, quisquis homo est, Euangelico piscatori ex præsentis seculi tempestuoso mari capiendus & extrahendus est. Quare pro pseudapostolis habēdi, qui neglectis pauperibus, ignobilibus, insipientibus, peccatoribus, tantū curant agunt diuitum, potentum, nobilium, iustorum. Sicut uerriculum de profundo maris uarios littori pisces

Ex Vuolfgangi Muculi Commentarijs.

ECCLESIAST. PISCAT.

adducit: ita de profundo huius seculi errore per prædicationem omnis generis homines liberandi. Qui retia iactat in aquam, nescit quos pisces comprehensurus est, sed quos deus ei transmiserit, capiuntur: sic quando diuini sermonis sagenam super populum expandit doctor, ignorat qui sint accessuri ad deum, sed quoscunq; deus excitauerit, illi adherent doctrine. Ergo sicut in piscatore peritia, studium & labor requiruntur, ut sinus ac recessus fluminum & lacuum cognoscat, cœlum diligentissime obseruet, retia in capturam pro ratione piscium moderetur, frigus horridum cōstanter ferat, tametsi plerunq; parum capiat: quando quidem illud crebro fit, ut qui per totum diem uacuum attraxit rete, sub noctem iam abitum parans, capto qui ipsum per totū sefellerat diem, pisce, abeat: ita doctorem oportet imprimis habere notitiam diuinarum rerum, & uerbi ministerium prudenter adplicare, & qualiscunq; sequatur euentus, omnes potius tempestates subire, quàm uspiam muneri suo deesse.

Mater.

IN Euangelio secundum Ioannem cap. 3. dominus adumbrat negotium per regenerationem, & apostolus Paulus ait se Corinthios in Christo Iesu per Euangelium genuisse, ac denuo parturire, donec Christus formetur in Galatis. Quæ uero mysteria sub hac allegoria recōdita, operæpretium puto cōmemorare.

Multi

Multæ quidem sunt honestæ mulieres, non tamen ideo ad pariendum idoneæ: ita non omnes Christiani facultatem concionandi sortiuntur: sicut alijs aliæ sunt longe foecundiores, ita concionatorum alij alijs plures ad deum conuertunt. Nam electum illud organum magis omnibus reliquis laborauit. Quædam mulieres concipiunt quidem, & aliquandiu uterum gerunt, sed tandem abortiunt, uel monstra pariunt: tales sunt uecordes & falsi doctores, qui uel negligenter uerbum dei tractant, uel de industria sanam doctrinam corrumpunt, & pernitiosis populum erroribus inficiunt. Sicut soboles à matre carnem & sanguinem accipit, & reliquarum corporis partium conformationem: ita Christianorum animus à pio doctore in fide Iesu Christi conformatur. Conuenit etiam modus. Mulier suscepto semine uiri creditur foetum formare: semen spirituale dicitur uerbum dei, cuius prædicatione Christiani concipiuntur, figurantur, generantur, nutriuntur. Sicut foetus in utero non proprie dicitur opus maternum: nec enim uniuersus mundus unum posset ex omnibus membris creare, nedum uiuentem & rationalem animam infundere, sine qua totum corpus & sensu & motu careret, sed est uere opus ac donum dei per matrem operantis: ita minister ecclesiæ doceat, hortetur, consoletur oportet, omnia tamen

ECCLESIAST. MATER.

frigent ac languent, nisi cœlitus externum uerbum in corde hominis uiuax & frugiferum reddatur. Sicut foetus in utero non statim perficitur & consummatur, sed per nouem menses restricto sanguine futurus homo coagulatur, corporatur, pascitur, distinguitur: ita non subito una concione per omnia Christianum absolueris, sed spirituale semen susceptum per gradus iuxta mensuram suam crescit, donec ad partum usq; perueniat, hoc est, donec fides præclare gestis exeratur. In utero quidam foetus adeo sunt uidi uigentesq; ut subinde se commoueant, & quasi sensum quendam præ se ferant. Alij torpentes, penitus immobiles, nunquam aliter sentiuntur quam timore: ita concionibus auditis alij nullum ostendunt alterius uitæ sensum, caligini huius immergi, & tanquam obruti alto gurgite. Alij intelligentia & uirtutibus innixi, iam hic quales postea futuri sunt, declarant, & gustum quendam præbent eui uenturi. Quemadmodum maternus uterus foetum non sibi, sed huic luci ac uitæ huius seculi præparat: ita concionator non sibi auditores, sed future ac sempiternæ uitæ præparat. Quemadmodum mulier nec sine magnis molestijs uterum gerit, nec sine maiori cruciatu ac dolore eruitur: ita minister ob prouinciam suam haud leues molestias, labor

I. Lodouicus Viues de ueritate Christianæ fidei.

res

res ac dolores perferet. In hanc sententiam Paulus testatur se Galatas *ὡς λίβερα*, hoc est, cum dolore parere. Nascenti fœtui deponuntur inuolucra, quibus erat tectus in utero: ita ministri fuerit ab inuolucris uitiorum liberare, quotquot præparantur futuro seculo. Baptismi quoq; D. Hieronymus meminit lib. 4. comment. in Ezechielem cap. 16. Cruenta infantium corpora (inquit) statim ut enattuntur ex utero, lauari solent: ita & generatio spiritualis, lauacro indiget salutari. Nullus enim mundus à sorde, nec si unius quidem diei fuerit uita eius. Deinde matres exactius sordes puerorum extergentes, aliquando carnem euellunt: ita dum quædam uitia nimis anxie conamur emendare, supra modum lædimus. De alimento peculiaris locus est apud Basilium de seipso hæc scribentem in Psalm. 59. Ego fratres dilectissimi, uestram hodie ad audiendum alacritatem respiciens, et meam in dicendo debilitatem considerans, quandam similitudinem pueri infantis mihi uidere uideor, qui lacte, ubere materno ob ualetudinem deficiente, prohibetur. Mater uero filij desiderium sentiens, quanquam exiccato lactis fonte, uexata tamē & manibus puerilibus pulsata, ubera quælibet que præbet, nō tam ut infantē nutriat, quàm ut flentem sedet, & ad quietem adducat: sic itaq; & mihi

ECCLESIAST. MATER.

euenit, qui quanquam ualde sum ex hoc morbo corpore debilitatus, non consolationem uobis quidem optatam ac dignam adferam, sed copiam ac facundiam qualem possumus, præstabo. Quamobrem ingenti charitati uestræ tantum satis erit, uestrum in me desiderium sola uoce sedare. Hæc ille. Infantes recens editi, lacte quidem, postea uero solidiori cibo nutriuntur. Id concionatoribus adplicat D. Paulus Heb. 5. in hunc modum: Cum debeat pro temporis ratione doctores esse, rursus opus habetis ut doceamus uos, quæ sint elementa initij eloquiorum dei, factiq; estis ij, quibus lacte sit opus, & non solido cibo. Nam quisquis lactis est particeps, is rudis est sermonis iustitiæ, infans enim est. Porro perfectorum est solidus cibus, nempe horum, qui propter assuetudinem, sensus habent exercitatos ad discretionem boni pariter ac mali. Huc pertinet quod Lactantius de Demetriano li. 5. de iustitia, cap. 4. Sicut infans solidi ac fortis cibi capere uim non potest, ob stomachi teneritudinem, sed liquore lactis ac mollitudine alitur, donec firmatis uiribus uesci fortioribus possit: ita Demetriano oportebat, quia nondum poterat capere diuina, prius humana testimonia offerri, id est, philosophorum & historicorum, ut suis potissimum refutaretur authoribus. Ne uero teneros auditorum animos nimia rerum copia

pi

pia obruamus, hisce Chrysoſtomi uerbis egregie declaratur. Mater (inquit) cum infantem lactentem parat ad ſolidum cibum adducere, ſi ſimul multum meri inſundat ori, nihil prodeſt infanti, reſundente puero quod datur, ac tuniculam qua pectus tegitur irrigante. Quod ſi ſenſim ac paulatim inſundat, puer quod traditum eſt, abſq; moleſtia tranſmittit. Proinde ne uobis idem quod traditum fuerit effluat, non ſemel uobis inſtillauimus doctrine poculum, ſed in dies aliquot partiti ſumus, paſſi uos interim hiſce diebus interquieſcere ab audiendi labore, quo ſimul & ea quæ depoſuimus, ſic inſigantur animo ueſtræ charitatis, ut excidere non poſſint, & ea quæ dicentur, ſedatis ac uegetis manibus excipiat. Cæterum ſi diutius quàm par ſit, ſugant infantes, amaritudine qua papillas inungit mater, repellit, et ad cibum ualidiorẽ inuitat: non aliter concionator amaris interdum obiurgationibus reuocat populum ab infantilibus rebus ad digniora & ampliora negotia. Mater non dat paruulo nucem integram, ſed frangit eam & nucleum porrigit: ſimiliter concionator quæ clauſa, hoc eſt obſcura ſunt in uerbo dei, aperire & enucleare debet, inſuper quæ copioſe diſſeruit, in epilogo ſummatim concludere. Sicut matres, quando in gremium pueri

Chryſoſtomoſus.

ECCLESIAST. MATER.

Lib. 4. Dia-
logorum.

sius eius undiq; zona constringunt & securos faciunt: ita & nos faciamus, sermonem prolixiorum in arctum contrahentes, et in memoriae promptuario deponentes. De naturali hominum diffidentia similitudinem hanc adducit Gregorius. Si pręgnas mulier mittatur in carcerem, ibiq; puerum pariat, qui nascitur puer in carcere nutriatur & crescat, cuiq; si forte mater quę hunc genuit, solem, lunam, stellas, montes, campos, uolantes aues, currentes equos nominet, ille uero qui est in carcere natus & nutritus, nihil aliud q̄ tenebras carceris sciat, & hæc quidem esse audiat, sed quia per experimentũ nõ nouit, ueraciter esse diffidat: ita in hac exilij sui cęcitate nati homines, dum esse summa & inuisibilia audiunt, diffidunt an uera sint, quia sola hæc infirma in quibus nati sunt, uisibilia nouerunt. Postremo sicut habitudo ac tota pene uitę huius ratio ex illa in matris utero formatione & constitutione ducitur, ut tali quisque sit corpore, ualitudine, statura, uiribus, qualem in prima illa formatione accepit: sic etiam spiritalis uitę conditio plurimum ex institutione uerbi sumitur, ut animus hominis fiat sublimis, erectus, cęlestis, breuiter iuxta naturam uerbi, præclaris uirtutibus excultus. Hactenus de ijs quę similia cum matribus habeant ecclesiastę: ijdem uocari solent patres, præceptores, œconomi,

œconomi, medici, pastores, architecti, uigiles, legati, imperatores, quæ iam minime permittit angustia temporis enarrare. Videtis autem patres et fratres in domino uenerandi & dilecti, quàm uarijs modis redemptor humani generis officium nostrum indicarit, similitudinibus ductis à rebus animatis, inanimatis, à cœlestibus & terrenis. Absq; dubio non solum ut optime perspecta sit ecclesiastica prouincia, tot figuris & allegorijs delineata & depicta: sed magis etiam ut quocunq; oculos conuerteremus, ad lumen, ad agrum, ad oues, ad pisces, ad cibum, parentes, artes, obuia quæque, semper huius nostræ functionis admoneremur, semper occasio daretur in cœpto strenue pergendi. Hæc uigilantia ministrorum omnibus quidem seculis, maxime uero necessaria est hisce præsentibus, à quibus extremum iudicium filij dei non procul abesse potest. Ut enim belli rumores & reliqua signa præteream, quis piorum non horrescat audire, nedum aspicere Germaniam prius illustrẽ Euan-gelij luce, nunc eadem diuina luce miserrime spoliatam, ac denuo perniciosissimis tenebris immersam? Vbi nam illa fides & confessio Christiana? Vix unus & alter pro Christi nomine uel modicum periculum sustinet. Sicut in diebus Noë & Loth ebrietas, libido, luxus, auaritia, contemptus uerbi,

ECCLESIAST. MATER.

blasphemia, idololatria, deniq; omnis generis malitia
regnat. Nec apud nos in Heluetia melior cōditio spera
tur. Quò magis certe nos omnes oportet, symonia
ste fratresq; colendissimi, noctes ac dies inuigilare, ma
ternum affectum erga rudem populum exercere, san
ctimonia uitæ & Euangelij doctrina præluere, fidē,
charitatem, patientiam cum reliquis uirtutibus plana
tare, salem erodentem quæcunq; uitiosa ac scelerata
adhibere, nihil laborum & periculorum in hoc flu
ctuosissimo mari subterfugere, ut immensam copiam
hominum cuiusq; ætatis, sexus, conditionis, in nassam
regni cœlorum attrahamus, ne pereuntium sanguis
de nostris manibus requiratur. Quoniam uero tan
to muneri exequendo prorsus impares sumus, &
deus in nomine Christi petentibus de spiritu suo lar
gitur, continuis & impensis precibus deo supplican
tes, oremus: Pater noster, &c.

SERMO